

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
імені Івана Боберського**

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

«ПРОПЕДЕВТИКА ВНУТРІШНІХ ЗАХВОРЮВАНЬ»

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки	<i>бакалавра</i>
галузь знань	<i><u>22 Охорона здоров'я</u></i>
напрямок підготовки	<i>– 227 фізична терапія, ерготерапія</i>
факультет	<i>фізичної терапії та ерготерапії та факультет післядипломної та заочної освіти</i>

Навчальна програма з дисципліни «Пропедевтика внутрішніх захворювань» для студентів спеціалізації **фізична терапія, ерготерапія** за спеціальністю 227 **фізична терапія, ерготерапія**
III с. (денна форма навчання),

Розробник: доктор медичних наук, професор М.А.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Протокол від “ 2 ” вересня 2019 року № 2
Завідувач кафедри **фізичної терапії та ерготерапії**

_____ (Коритко З.І.)

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету фізичної терапії та ерготерапії

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року № _____

Голова _____ (_____)

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету ФП та ОЗ

Протокол від. “ _____ ” _____ 20__ року № _____

Голова _____ (_____)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

Вступ.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішніх захворювань» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 227 Фізична терапія та ерготерапія та у до «Положення про організацію освітнього процесу у Львівському державному університеті фізичної культури, ухваленого Вченою Радою університету 18.02.2015р., протокол №1-ВР.

Відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни «пропедевтика пульмонології та кардіології» здійснюється у III семестрі, коли студентом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін - анатомії та фізіології людини, психологія, з якими інтегрується програма пропедевтики внутрішніх захворювань. У свою чергу пропедевтика внутрішніх захворювань формує засади подальшого вивчення студентом таких дисциплін як фізична терапія та ерготерапія при патології дихальної, серцево-судинної, нервової систем, при патології опорно-рухового апарату, що передбачає інтеграцію з цими дисциплінами «по вертикалі» та формування умінь застосовувати знання з основних методів обстеження внутрішніх органів в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійна діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта; психологічні аспекти його поведінки з дотриманням етичного кодексу фізичного терапевта та ерготерапевта; дотримання медичної етики та деонтології; загальні правила розпитування та обстеження хворого; правила розпитування та обстеження хворого з патологією внутрішніх органів.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна тісно пов'язана із іншими науками медико-біологічного циклу: функціональною анатомією, фізіологією, патологічною анатомією, патологічною фізіологією, клінічною біохімією, методи обстеження у лікарському контролі, а також «Вступ у фізичну терапію та ерготерапію», «Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я»,

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Основні методи обстеження у клініці внутрішніх захворювань.

Змістовий модуль 2. Фізикальні методи дослідження стану серцево-судинної та дихальної систем. Симптоми і синдроми при захворюваннях дихальної та серцево-судинної системи.

Змістовий модуль 3. Фізикальні методи дослідження стану органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи. Симптоми і синдроми при захворюваннях органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення дисципліни «Пропедевтика захворювань внутрішніх органів» є кінцеві цілі, які встановлюються на основі ОПП підготовки

фізичного терапевта та ерготерапевта; вони є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. На підставі кінцевих цілей до кожного змістового модулю сформульовані **конкретні цілі** у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1.2.1. Засвоїти основні методи обстеження у клініці внутрішніх захворювань.

1.2.2. Визначати провідні синдроми і симптоми у пацієнтів з патологією внутрішніх органів.

1.2.3. Формувати у бакалаврів фундаментальні знання, вміння та навички стосовно обстеження хворих на патологію внутрішніх органів, що базуються на сучасних досягненнях провідних вітчизняних і іноземних вчених та світової практики.

1.2. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- медичну етику та деонтологію;
- основні принципи проведення обстеження хворого за традиціями вітчизняної терапевтичної школи;
- основні симптоми та синдроми при патології внутрішніх органів;
- різновиди загальних станів хворого та їх критерії;
- оцінка стану свідомості (типи порушень свідомості);
- механізми утворення дихальних шумів, тонів серця;
- протипоказання до втручань фізичного терапевта.

вміти:

- методично правильно проводити розпитування, огляд та фізикальне обстеження хворих з патологією внутрішніх органів;
- трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму;
- узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми;
- проводити перкусію та аускультацию легень;
- проводити перкусію та аускультацию серця;
- проводити пальпацію органів черевної порожнини;
- виявляти основні симптоми та синдроми при патології сечо-видільної системи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб.

Кількість годин на вивчення:

лекційних – 6

практичних – 6

самостійних – 8

Мета: Надати студентам сучасних теоретичних знань з медичної етики та деонтології та основних методів обстеження хворих у клініці внутрішніх захворювань.

Завдання:

1. Навчити студентів методично правильно проводити розпитування та огляд хворих із патологією внутрішніх органів.
2. Трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму.
3. Узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми.

Тема та короткий зміст лекцій

Тема 1. Вступ у клініку внутрішньої медицини. Основні правила розпитування й огляду хворого. Методи дослідження хворого. Схема історії хвороби (професійно адаптована). 2 год.

Основні принципи проведення обстеження хворого за традиціями вітчизняної терапевтичної школи. Методично правильно проводити розпитування та огляд хворих із патологією внутрішніх органів. Трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму. Узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми.

Тема 2. Загальний огляд хворого і огляд окремих частин тіла. 4 год

Методика проведення загального огляду хворого. Визначення загального стану хворого (різновиди загальних станів хворого та їх критерії), оцінка стану їх свідомості (типи порушень свідомості), постави, ходи (різновиди постави та ходи при різній патології), положення у ліжку (активне, пасивне, вимушене, їх види). Тіло-будова та основні критерії нормальних конституціональних типів. Шкіра, її властивості (колір, еластичність, вологість, температура, елементи висипки, невуси, шрами, рубці) та патологічні зміни; оцінка стану волос та нігтів. Підшкірна клітковина (вгодованість, розподіл, типи ожиріння), стан м'язів та опорно-рухового апарату. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час загального огляду хворого. Методика проведення та послідовність огляду голови і шиї, кінцівок та тулуба, живота та грудної клітки. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час огляду окремих частин тіла хворого.

Теми та короткий зміст практичних занять

Тема 1. Роль і місце пропедевтики внутрішньої медицини серед клінічних дисциплін терапевтичного профілю. Схема історії хвороби. Анамнестична частина історії хвороби.

Методи обстеження, що використовуються для діагностики захворювань внутрішніх органів, мають універсальне значення і застосовуються не тільки серед дисциплін терапевтичного профілю, але й в хірургії, гінекології, у фізичній терапії та ерготерапії. Діагностика хвороби, а в подальшому її лікування в значній мірі залежить від того, наскільки правильним, планомірним і етапним буде проведено обстеження пацієнта. Розпізнання хвороби

ґрунтується на обстеженні хворого і вивченні проявів, або симптомів хвороби. Дані, одержані при розпитуванні пацієнта, його огляді, можуть стати ключовими в подальшому визначенні діагнозу. Проводять розпитування хворого –паспортна частина, скарги, анамнез хвороби, життя, алергологічний анамнез, спадковий..

Тема 2. Загальний огляд хворого.

Спочатку проводять загальний огляд, а потім послідовно оглядають ділянки тіла. Методично правильно послідовно проведений огляд хворого при достатній інформованості лікаря (фізичного терапевта) про діагностичне значення виявлених ознак дає підстави для встановлення попереднього діагнозу.

Тема 3. Загальний огляд хворого.

Послідовний огляд голови, шиї, тулуба, кінцівок, живота. Оцінка статури. Оцінка кольору шкіри та слизових оболонок. Стан свідомості. Стан важкості пацієнта.

Теми та зміст самостійної роботи: 10 год.

1. Розпитування та огляд здорової людини. Оформлення отриманої інформації у вигляді письмової роботи (наспортна частина, скарги, анамнези).
2. Оцінка типу тіло-будови та основні їх критерії. Письмова робота: Опис грудної клітки 3-х здорових осіб.
3. Статичний та динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів. Послідовність проведення огляду тулуба та кінцівок.
4. Стани свідомості.
5. Письмова робота: Оформлення академічної історії хвороби.

Література.

1. Пелешук А.П., Передерій В.Г., Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб.-К.: Здоров'я, 1993.
2. Щулипенко И.М. Методические указания для студентов по написанию истории болезни на кафедре пропедевтики внутренних болезней-К:НМУ, 1989.
3. Дзяк Г.В., Хомазюк Т.А., Нетяженко В.З. Основи діагностики внутрішніх хвороб (довідник). – Дн-ск, видавництво ДДМА, 2001.
4. Нетяженко В.З., Полишко В.К., Семина А.Г. Руководство к практическим занятиям по семиотике и диагностике в клинике внутренних болезней.(в 2-ох томах); К: “Хрещатик”, 1994. Нетяженко В.З. Алгоритм діагностики в клініці внутрішніх хвороб, К., Хрещатик, 1996.
5. Никула Т.Д., Шевчук С.Г., Мойсеєнко В.О., Хомазюк В.А. Пропедевтика внутрішніх хвороб.- К., 1996.

Контрольні питання до модулю 1.

1. Основні методи діагностики внутрішніх хвороб.

2. Алгоритм загального огляду пацієнта
3. Схема розпитування обстежуваного. Основні структурні частини анамнезу.
4. Поняття симптом, синдром, семіотика.
5. Стани свідомості.
6. Послідовність проведення загального огляду хворого.
7. Типи тілобудови та основні їх критерії.
8. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів та характеристика отриманих
9. Послідовність проведення огляду голови, шиї, тулуба та кінцівок.
10. Статичний та динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.

Змістовий модуль 2. Фізикальні методи дослідження стану серцево-судинної та дихальної систем. Симптоми і синдроми при захворюваннях дихальної та серцево-судинної системи.

Кількість годин на вивчення:

лекційних – 8
практичних – 12
самостійних – 10

Мета: Надати студентам сучасних теоретичних знань з методики фізикального обстеження хворих з патологією дихальної та серцево-судинної систем.

Завдання:

4. Навчити студентів методично правильно проводити розпитування, огляд хворих, пальпацію, перкусію та аускультацию хворого із патологією дихальної системи. серцево-судинної систем.
5. Навчити студентів методично правильно проводити розпитування, огляд хворих, пальпацію, перкусію та аускультацию хворого із патологією серцево-судинної системи.
6. Узагальнювати результати розпитування та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми при патології дихальної та серцево-судинної систем.

Тема та короткий зміст лекцій

Тема 3. Обстеження хворого з патологією дихальної системи.

Для всіх хворих пульмонологічного профілю одним з важливих етапів діагностики є розпитування та огляд. Характерні скарги, елементи анамнезу хвороби, анамнезу життя нерідко безпосередньо вказують на ураження органів дихання та глибину порушення їх функції. Зміни органів дихання внаслідок захворювання в більшості випадків змінюють як зовнішній вигляд хворого, так і грудну клітку. Послідовність виявлення та деталізації найважливіших

суб'єктивних симптомів і їх семіологічна оцінка. Особливості з'ясування анамнезу захворювання та життя. Методика проведення статичного та динамічного огляду грудної клітки. Визначення топографічних ділянок та фізіологічних утворень на грудній клітці та їх діагностичне значення. Фізіологічні та патологічні форми грудної клітки, їх критерії. Патологічні форми дихання, їх характеристика та причин виникнення. Послідовність проведення пальпації грудної клітки, визначення

Тема 4. Перкусія та аускультация легень. Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та умови виникнення перкуторних тонів. Простір Траубе, його значення при патології легень. Історія розвитку аускультации як методу фізикального обстеження хворого. Правила користування стетоскопом та фонендоскопом. Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультации легень. Основні дихальні шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення. Класифікація додаткових дихальних шумів (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври. Диференціальні ознаки додаткових дихальних шумів.

Тема 5. Основні клінічні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання. Ознаки інфекційного ураження легеневої тканини Легенева недостатність. Осередкове ущільнення легеневої тканини. Скупчення рідини у плевральній порожнині. Порожнина в легені, вільна від вмісту. Скупчення повітря в порожнині плеври (*пневмоторакс*). Особливості дослідження органів дихання фізичним терапевтом.

Тема 6. Фізичні методи дослідження серцево-судинної системи.

Розпитування і загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Методи дослідження і семіотика серцево-судинної системи. Перкусія та аускультация серця. Тони і шуми серця. Діагностичне значення основних фізикальних методів обстеження системи кровообігу (розпитування, огляду, пальпації, перкусії, аускультации). Послідовність з'ясування та деталізації скарг хворого із серцево-судинною патологією. Особливості складання анамнезу захворювання та життя. Проведення загального огляду кардіологічного хворого. Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу, пульсація у ділянці серця та ший. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки. Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення. Аускультация серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони. Основні та додаткові точки аускультации. Місця проєкції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм формування серцевих тонів. Причини виникнення та класифікація серцевих шумів. (внутрішньо серцеві та поза серцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого вислуховування, місце проведення, характер, інтенсивність, форма, зв'язок із

тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне та горизонтальне) та фізичного навантаження.

Тема 7. Основні синдроми при хворобах серцево-судинної системи. Синдром раптової коронарної смерті. Синдром стенокардії напруження. Гострий коронарний синдром. Аритмії серця. Синдром гострої та хронічної серцевої недостатності. Синдром артеріальної гіпертензії.

Теми та короткий зміст практичних занять

Тема 1. Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень. Основні топографічні ділянки та орієнтири на поверхні грудної клітки. Основні завдання як методика проведення порівняльної перкусії легень. Послідовність характеристики та діагностичне значення отриманих даних. Причини виникнення тупого, тимпанічного, притуплено-тимпанічного, коробкового перкуторних тонів над легеньми. Основні топографічні лінії на поверхні грудної клітки. Основні завдання та послідовність проведення топографічної перкусії легень. Визначення висоти стояння верхівок легень спереду та ззаду, ширини полів Креніга. Послідовність визначення нижньої межі легень, активної та пасивної рухливості нижнього легеневого краю.

Тема 2. Аускультация як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультации легень. Основні дихальні шуми. Додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шум тертя плеври). Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультации легень. Основні дихальні шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення. Класифікація додаткових дихальних шумів (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври.

Тема 3. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка.

Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу, пульсація у ділянці серця та шиї. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки: верхівковий поштовх (локалізація, площа, сила, висота, резистентність, зміщуваність, причини виникнення негативного верхівкового поштовху); серцевий поштовх, причини його появи та методика визначення; пульсація черевного відділу аорти, печінки, пульсація висхідного відділу аорти та її дуги, виявлення пульсації легеневого стовбура. Пресистолічне і систолічне тремтіння (симптом “котячого муркотіння”), причини виникнення. Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення (послідовність: права, верхня, ліва межа) та зміни в умовах патології. Структури, що формують судинний пучок, перкуторне визначення його ширини.

Тема 4. Аускультация серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів. додаткові тони. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони. Основні та додаткові точки аускультации. Місця проекції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм

формування серцевих тонів. Причини виникнення та класифікація серцевих шумів. (внутрішньо серцеві та поза серцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого вислуховування, місця проведення, характер, інтенсивність, форма, зв'язок із тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне та горизонтальне) та фізичного навантаження.

Тема 5. Аускультация серця: органічні і функціональні серцеві шуми.

Поняття про функціональні шуми та їх відмінностей від органічних серцевих шумів. Позасерцеві шуми. Шум тертя перикарда, плевроперикардіальний шум, кардіопульмональний шуми. Шум “дзиги” на яремній вені. Подвійні тон Траубе та шум Виноградова-Дюрозьє на стегновій артерії: методика вивчення, причини та механізм виникнення.

Теми та зміст самостійної роботи: 10 год.

1. Письмова робота (до 5 стор.). Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки. Клінічний приклад.
2. Реферат (10 стор).. Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та умови виникнення перкуторних тонів.
3. Презентація. Фізикальні методи дослідження серцево-судинної системи. Розпитування та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи.
4. Презентація (відео). Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та артеріального тиску (АТ).
5. Письмова робота: Оформлення академічної історії хвороби хворого з патологією дихальної системи (5-7 стор.).

Література.

1. Пропедевтика внутрішніх хвороб за ред. Ю.І. Децика, К. “Здоров’я”, 1996.
2. Яворський О.Г., Ющик Л.В. Пропедевтика внутрішніх хвороб у запитаннях і відповідях. К.: “Здоров’я”, 2003.
3. Методичні розробки для аудиторної та позааудиторної підготовки студентів.
4. 9. Навчальний посібник «Комп’ютерні тести з пропедевтики внутрішніх хвороб» (автори В.В. Короткий, А.Б. Новосад). Київ: Здоров’я, 2001 – 148с.
5. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І.Децик, О.Г.Яворський, Р.Я.Дутка та ін.; за ред. проф. О.Г.Яворського. 3-є вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2013 – 552 с. + 12с. кольор. вкл.
6. Підручник «Основи внутрішньої медицини: пропедевтика внутрішніх хвороб +2 CD» за редакцією професора О.Г. Яворського (співавтори професор Дутка Р.Я., доцент Короткий В.В.) – Київ: Здоров’я, 2004 – 500 с.

Контрольні питання до модулю 2.

11. Пальпаторне дослідження грудної клітки: послідовність проведення, клінічне значення основних симптомів.
12. Послідовність проведення порівняльної перкусії легень. Основні перкуторні тони та механізм їх формування.
13. Алгоритм проведення топографічної перкусії легень. Топографічні параметри легень в нормі та при патології.
14. Аускультация легень – визначення основних дихальних шумів, їх якісних та кількісних змін.
15. Аускультация легень – визначення додаткових дихальних шумів, їх класифікація, алгоритм характеристики аускультативної картини легень
16. Механізми утворення та різновиди хрипів, їх діагностичне значення та способи диференціювання.
17. Огляд та пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, діагностичне значення основних симптомів.
18. Основні властивості пульсу, правила та послідовність їх визначення.
19. Правила вимірювання артеріального тиску. Визначення систолічного та діастолічного тиску за методом Короткова.
20. Перкуторне дослідження серця – відносна та абсолютна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення при змінах камер серця.
21. Аускультация серця – серцеві тони, механізм їх формування та зміни за силою та тембром.
22. Аускультация серцевих шумів: класифікація та умови виникнення, відмінності між органічними та функціональними шумами.
23. Синдром раптової коронарної смерті.
24. Синдром стенокардії напруження. Гострий коронарний синдром.
25. Аритмії серця.
26. Синдром ущільнення легеневої тканини: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
27. Синдром підвищення повітряності легень: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
28. Синдром накопичення рідини в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
29. Синдром наявності повітря в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
30. Синдром бронхіальної обструкції: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
31. Синдром лівеневої недостатності.
32. Синдром болю в серці: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
33. Синдром недостатності кровообігу: етіологія, патогенез, клінічні методи діагностики.
34. Синдром лівошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
35. Синдром правошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

36. Синдром судинної недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
37. Синдром артеріальної гіпертензії: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

Змістовий модуль 3. Фізикальні методи дослідження стану органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи. Симптоми і синдроми при захворюваннях органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи.

Кількість годин на вивчення:

лекційних – 6
практичних – 6
самостійних – 8

Мета: Надати студентам сучасних теоретичних знань з фізикальних методів дослідження стану органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи. Симптоми і синдроми при захворюваннях органів шлунково-кишкового тракту та сечо-видільної системи

Завдання:

- Навчити студентів методично правильно проводити розпитування та огляд хворих із патологією органів ШКТ та сечо-видільної системи.
- Трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої травної та сечо-видільної систем.
- Узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми.
- Навчити студентів методично правильно проводити пальпацію органів черевної порожнини.

Тема та короткий зміст лекцій

Тема 8. Фізикальне обстеження органів шлунково-кишкового тракту.

Скарги хворого з патологією органів ШКТ. Огляд живота. Пальпація органів черевної порожнини.

Тема 9. Симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково-кишкового тракту. Больовий синдром. Синдром внутрішньої кровотечі. Синдром жовтяниці. Синдром портальної гіпертензії.

Тема 10. Методи обстеження органів сечо-видільної системи. Основні синдроми при патології сечо-видільної системи. Опитування хворого. Фізикальні методи дослідження. Основні клінічні синдроми (сечовий, набряковий, нефротичний, гостронейфротичний, синдром артеріальної гіпертензії, синдром ниркової еклампсії, гострої ниркової недостатності, хронічної ниркової недостатності,

Теми та короткий зміст практичних занять

Тема 1. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях жовчовивідних шляхів: хронічному холециститі, холангіті, жовчекам'яній хворобі. Основні симптоми та синдроми при хронічному панкреатиті, ентериті, коліті. (2 год). Скарги хворого на хронічний некам'яний холецистит. Дані об'єктивного обстеження хворого на некам'яний холецистит. Основні симптоми. Основні симптоми при холангіті. Принципи дієтотерапії при некам'яному холециститі, холангіті. Основні принципи медикаментозного лікування холециститів, холангітів. Стадії утворення конкрементів у жовчному міхурі. Основні симптоми при жовчекам'яній хворобі. Види жовтяниць, вміст білірубіну і його фракцій при кожному виді жовтяниць. Клінічні прояви хронічного панкреатиту. Дані пальпації при хронічному панкреатиті; точки та зони проекції відділів підшлункової залози; патологічні симптоми. Клінічні прояви хронічного ентериту, коліту. Дані пальпації при хронічному коліті; патологічні симптоми.

Тема 2. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка. Проекція відділів кишківника на передню черевну стінку; основні моменти глибокої методичної ковзної пальпації за Образцовим-Стражеско; методика глибокої ковзної методичної пальпації відділів кишківника за методом Образцова-Стражеска; методика глибокої ковзної методичної пальпації шлунка за методом Образцова-Стражеска; методи визначення нижньої межі шлунка.

Тема 3. Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок. Основні моменти глибокої методичної ковзної пальпації печінки; фізичні властивості нижнього краю та поверхні печінки; методики глибокої ковзної методичної пальпації селезінки в положенні хворого на правому боці та на спині; методики глибокої ковзної методичної пальпації нирок у горизонтальному та вертикальному положеннях.

Теми та зміст самостійної роботи: 10 год.

1. Розпитування та огляд хворого з патологією ШКТ. Оформлення отриманої інформації у вигляді письмової роботи (наспортна частина, скарги, анамнези).
2. Розпитування та огляд хворого з патологією сечо-видільної системи. Оформлення отриманої інформації у вигляді письмової роботи (наспортна частина, скарги, анамнези).
3. Презентація. Симптоми та синдроми при патології сечо-видільної системи.
4. Презентація: Залізодефіцитна анемія.

Література.

6. Пелешук А.П., Передерій В.Г., Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб.-К.: Здоров'я, 1993.
7. Щулипенко И.М. Методические указания для студентов по написанию истории болезни на кафедре пропедевтики внутренних болезней-К:НМУ, 1989.
8. Дзяк Г.В., Хомазюк Т.А., Нетяженко В.З. Основи діагностики внутрішніх хвороб (довідник). – Дн-ск, видавництво ДДМА, 2001.
9. Нетяженко В.З., Полишко В.К., Семина А.Г. Руководство к практическим занятиям по семиотике и диагностике в клинике внутренних болезней.(в 2-ох томах); К: “Хрещатик”, 1994. Нетяженко В.З. Алгоритм діагностики в клініці внутрішніх хвороб, К., Хрещатик, 1996.
10. Никула Т.Д., Шевчук С.Г., Мойсеєнко В.О., Хомазюк В.А. Пропедевтика внутрішніх хвороб.- К., 1996.

Контрольні питання до модулю 3.

- 38.Скарги хворого з патологією органів ШКТ
- 39.Огляд живота.
- 40.Правила пальпації органів черевної порожнини.
- 41.Симптоми при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.
- 42.Больовий синдром при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.
- 43.Синдром портальної гіпертензії.
- 44.Основні симптоми при патології сечо-видільної системи.
- 45.Основні синдроми при патології сечо-видільної системи.

4. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять в письмовій (контрольні роботи) та усній формах (перевірка практичних навичок).

Підсумковий контроль – іспит (III семестр – денна форма навчання).

Критерії оцінювання

1. **За присутність на практичному 4 годинному занятті** - 1 бал.

Оцінюється:

10 балів - загально можлива кількість набраних балів у I семестрі.

8 балів - загально можлива кількість набраних балів у I семестрі.

2. **Контрольна роботи (КР)**. Заплановано модульну контрольну роботу у першому та другому семестрах.

Оцінюється:

20 балів - за контрольну роботу, відповіді на 100% запитань

15 балів – відповіді на 75% запитань

10 балів - відповіді на 50% запитань

5 балів - відповіді на 25% запитань

0 балів – жодної вірної відповіді

3. Практичні модулі

- *розпитування, огляд та фізикальне обстеження хворих з патологією внутрішніх органів; (T1).*

Оцінюється:

20 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

15 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

10 балів - практичний показ виконано на низькому рівні.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму; (T2).*

Оцінюється:

20 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

15 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

10 балів - практичний показ виконано на низькому рівні.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми; (T3).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *проводити перкусію та аускультацию легень; (T4).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей
10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *проводити перкусію та аускультацию серця; (T5).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *проводити пальпацію органів черевної порожнини; (T6).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано

- *виявляти основні симптоми та синдроми при патології ШКТ (T7).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано.

- *виявляти основні симптоми та синдроми при патології сечовидільної системи. (T8).*

Оцінюється:

15 балів практичний показ усіх прийомів, з обґрунтуванням їх особливостей

10 балів - практичний показ виконано частково. Якість виконання, не достатньо висока.

5 балів - практичний показ виконано на дуже низькому рівні.

0 балів - не виконано

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять в письмовій (контрольна робота) та усній формах (перевірка практичних навичок).

Підсумковий контроль – іспит (V семестр – денна форма; VI семестр – заочна форма навчання).

Бали поточного контролю нараховуються за наступним співвідношенням:

4. Присутність на лекційних та практичних заняттях (протягом навчального курсу)

Оцінюється:

5 балів – 100% присутності (80 год);

4 бали – 80% присутності (64 год);

3 бали – 60% присутності (48 год).

* студент, який пропустив більше 50% від загальної кількості лекційних та практичних занять не допускається до здачі іспиту.

5. Самостійна робота

5 балів – завдання виконане на «відмінно»;

4 бали – завдання виконане «добре»;

3 бали – завдання виконане «задовільно».

6. Контрольна робота (КР)

Заплановано модульні контрольні роботи за трьома змістовими модулями:

Теоретичний модуль (змістовий модуль 1) проводиться письмово – **16 балів**;

Практичні модулі (змістовий модуль 2 та змістовий модуль 3) – **по 12 балів**.

Студент проводить ортопедичне фізичне обстеження певної ділянки тіла.

Разом – **40 балів**

Загальна кількість балів – **50 балів**.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою

Поточне тестування, відвідування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		
20 балів	15 балів	15 балів	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
68-74	D	задовільно
61-67	E	
35-60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Екзамен студент отримує на підставі результатів виконання ним усіх видів робіт на практичних заняттях та контрольних замірів протягом семестру.

Екзаменаційні вимоги

1. Основні методи діагностики внутрішніх хвороб.
2. Алгоритм загального огляду пацієнта
3. Схема розпитування обстежуваного. Основні структурні частини анамнезу.
4. Поняття симптом, синдром, семіотика.
5. Стани свідомості.
6. Послідовність проведення загального огляду хворого.
7. Типи тілобудови та основні їх критерії.
8. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів та характеристика отриманих
9. Послідовність проведення огляду голови, шиї, тулуба та кінцівок.
10. Статичний та динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.
11. Пальпаторне дослідження грудної клітки: послідовність проведення, клінічне значення основних симптомів.
12. Послідовність проведення порівняльної перкусії легень. Основні перкуторні тони та механізм їх формування.
13. Алгоритм проведення топографічної перкусії легень. Топографічні параметри легень в нормі та при патології.
14. Аускультация легень – визначення основних дихальних шумів, їх якісних та кількісних змін.

15. Аускультация легень – визначення додаткових дихальних шумів, їх класифікація, алгоритм характеристики аускультативної картини легень
16. Механізми утворення та різновиди хрипів, їх діагностичне значення та способи диференціювання.
17. Огляд та пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, діагностичне значення основних симптомів.
18. Основні властивості пульсу, правила та послідовність їх визначення.
19. Правила вимірювання артеріального тиску. Визначення систолічного та діастолічного тиску за методом Короткова.
20. Перкуторне дослідження серця – відносна та абсолютна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення при змінах камер серця.
21. Аускультация серця – серцеві тони, механізм їх формування та зміни за силою та тембром.
22. Аускультация серцевих шумів: класифікація та умови виникнення,
23. Відмінності між органічними та функціональними шумами.
24. Синдром раптової коронарної смерті.
25. Синдром стенокардії напруження. Гострий коронарний синдром.
26. Аритмії серця.
27. Синдром ущільнення легеневої тканини: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
28. Синдром підвищення повітряності легень: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
29. Синдром накопичення рідини в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
30. Синдром наявності повітря в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
31. Синдром бронхіальної обструкції: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
32. Синдром легеневої недостатності.
33. Синдром болю в серці: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
34. Синдром недостатності кровообігу: етіологія, патогенез, клінічні методи діагностики.
35. Синдром лівошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
36. Синдром правошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
37. Синдром судинної недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
38. Синдром артеріальної гіпертензії: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
39. Скарги хворого з патологією органів ШКТ
40. Огляд живота.
41. Правила пальпації органів черевної порожнини.
42. Симптоми при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.
43. Больовий синдром при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.
44. Синдром портальної гіпертензії.

45. Основні симптоми при патології сечо-видільної системи.

46. Основні синдроми при патології сечо-видільної системи.

Рекомендована література

Основна:

1. Дзяк Г.В., Хомазюк Т.А., Нетяженко В.З. Основи діагностики внутрішніх хвороб (довідник). – Дн-ск, видавництво ДДМА, 2001.
2. Нетяженко В.З., Полишко В.К., Семина А.Г. Руководство к практическим занятиям по семиотике и диагностике в клинике внутренних болезней.(в 2-ох томах); К: “Хрещатик”, 1994. Нетяженко В.З. Алгоритм діагностики в клініці внутрішніх хвороб, К., Хрещатик, 1996.
3. Никула Т.Д., Шевчук С.Г., Мойсеєнко В.О., Хомазюк В.А. Пропедевтика внутрішніх хвороб.- К., 1996.
4. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за хворими / За заг. ред. Єпішина А.В. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.
5. Пропедевтика внутрішніх хвороб за ред. Ю.І. Децика, К. “Здоров’я”, 1996.
6. Шкляр М.Б. Диагностика внутренних болезней.К: 1972.
7. Яворський О.Г., Ющик Л.В. Пропедевтика внутрішніх хвороб у запитаннях і відповідях. К.: “Здоров’я”, 2003.
8. Методичні розробки для аудиторної та позааудиторної підготовки студентів.
9. Навчальний посібник «Комп’ютерні тести з пропедевтики внутрішніх хвороб» (автори В.В. Короткий, А.Б. Новосад). Київ: Здоров’я, 2001 – 148с.
10. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І.Децик, О.Г.Яворський, Р.Я.Дутка та ін.; за ред. проф. О.Г.Яворського. 3-є вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2013 – 552 с. + 12с. кольор. вкл.
11. Підручник «Основи внутрішньої медицини: пропедевтика внутрішніх хвороб +2 CD» за редакцією професора О.Г. Яворського (співавтори професор Дутка Р.Я., доцент Короткий В.В.) – Київ: Здоров’я, 2004 – 500 с.

Допоміжна:

1. Василенко В.Х. Введение в клинику внутренних болезней. – Москва : Медицина, 1985.
2. Вовканич А. Лікувальна фізична культура при захворюваннях дихальної системи / А. Вовканич, О. Романчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2006. – Вип. 10, т. 4, кн. 2. – С. 31 – 39.
3. Губергриц А.Я. Непосредственное исследование больного. – Москва : Медицина, 1972.
4. Мазепа М. А. Загальний огляд хворого : метод. вказівка / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 3 с.
5. Мазепа М. А. Огляд окремих частин тіла : метод. вказівка / М. А. Мазепа. – Львів, 2018. – 2 с.
6. Мазепа М. А. Обстеження хворого з патологією дихальної системи : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 19 с.

7. Мазепа М. А. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. - 3 с.
8. Мазепа М. А. Основні клінічні синдроми при захворюваннях органів дихання : лекція з дисципліни "Пропедевтика пульмонології та кардіології" / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 6 с.
9. Мазепа М. А. Фізикальні методи дослідження серцево-судинної системи. Розпитування та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 3 с.
10. Мазепа М. А. Аускультация серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони (ритм перепілки, ритм галопа) : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 3 с.
11. Мазепа М. А. Дослідження пульсу та артеріального тиску (АТ) : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 3 с.
12. Мазепа М. А. Основні клінічні синдроми при захворюваннях органів дихання : лекція з дисципліни "Пропедевтика пульмонології та кардіології" / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 6 с.
13. Мазепа М. А. Роль і місце пропедевтики пульмонології та кардіології серед дисциплін фізичної терапії та ерготерапії. Схема історії хвороби. Анамнестична частина історії хвороби : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 6 с.
14. Мазепа М. А. Топографічна перкусія легень : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 3 с.
15. Основи медичних знань та методи лікування за Девідсоном (т.1-2) – пер. с англ., Київ: "Кобза", 1994.
16. Музика Ф. В. Серцево-судинна система : лекція з навчальної дисципліни "Анатомія людини". – Львів, 2019. – 12 с.
17. Музика Ф. В. Нутрощі. Органи травлення і дихання : лекція з навчальної дисципліни "Анатомія людини" / Музика Ф. В. - Львів, 2019. - 13 с.
18. Музика Ф. В. Сечо-статевий апарат. Залози внутрішньої секреції : лекція / Музика Ф. В. – Львів, 2019. – 13 с.
19. Приступа Є. Н. Роль і місце фахівця з фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я населення / Приступа Є. Н., Вовканич А. С. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 9. – С. 92–96.
20. Чеховська М. Я. Методи дослідження серцево-судинної системи : лекція для магістрів спеціальності 227 "Фізична терапія, ерготерапія" / Чеховська М. Я. - Львів, 2019. - 7 с.
21. Фізична реабілітація при порушеннях діяльності серцево-судинної системи : конспект лекцій з навчальної дисципліни / розроб. Чеховська М. Я. - Львів, 2020. - 59 с.
22. Пелешук А.П., Передерій В.Г., Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб.-К.: Здоров'я, 1993.
23. Передерій В.Г., Нетяженко В.З., Семина А.Г. Методика обстеження в клініке внутренних болезней.-К:Б.И.,1994.

24. Шулипенко І.М. Методические указания для студентов по написанию истории болезни на кафедре пропедевтики внутренних болезней. – Киев : НМУ, 1989.
25. Коритко З. Загальна фізіологія : навч. посіб. / Зоряна Коритко, Євген Голубій. – Львів : ПП Сорока, 2002. – 141 с.
26. Коритко З. І. До питання про механізми адаптації серцево-судинної системи до циклічних навантажень / З. І. Коритко // Досягнення біології та медицини. – 2010. – № 2. – С. 70–74.
27. Лікувальна фізична культура при захворюваннях органів дихання : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 27 с.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Електронний каталог ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://3w.ldufk.edu.ua/>
2. Електронний репозитарій ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/>